

TRẬT TỰ THẾ GIỚI MỚI và HIỆP CHỮNG QUỐC HOA KỲ

Nguyễn Cao Quyền

Thế giới ngày nay đã thay đổi và vị trí của Hoa Kỳ cũng đang thay đổi theo. Sự thiết lập một “thời kỳ mới” (new era) đòi hỏi một cách tiếp cận sáng suốt và thận trọng để có thể đáp ứng được nhu cầu của một trật tự trong đó quyền lực đã trở nên tản mạn và sức mạnh đã rơi vào tay của tất cả mọi người.

Trật tự thế giới mà Hoa Kỳ tiếp nhận sau Thế Chiến II là một trật tự cần nới rộng và điều chỉnh, sửa chữa (expansion and repair) chứ không cần quan niệm lại (reconception) như nhu cầu hiện nay đòi hỏi. Nói khác, cái trật tự thế giới mà Hoa Kỳ đã tiếp nhận vào thập kỷ 1950 là một trật tự thuận lợi cho sự phát triển mậu dịch toàn cầu, cho sự trỗi dậy của những cường quốc mới, cho sự hợp tác và giải quyết xung đột. Tuy nhiên trật tự đó chưa đưa ra được những giải pháp để giúp nhân loại tránh những thảm họa hủy diệt, như chiến tranh nguyên tử. Cho nên, cái trật tự trong đó chúng ta đang sống, còn gọi là trật tự Tây Phương (Western Order), thật ra là một trật tự rất dễ tham gia nhưng rất khó lật đổ. Đức và Nhật đã lựa chọn nó trong khi Ấn Độ và Trung Quốc còn đang lưỡng lự. Lưỡng lự vì họ có thể tham gia rồi muốn làm gì thì làm nhưng không thể nào lật đổ nó được.

Sự thay đổi của thế hôm nay như được trình bày ở trên, là một thực tế không thể phủ nhận. Tuy nhiên cũng còn một thực tế thứ hai mà nhân loại không thể lãng quên. Thực tế đó là sự sút giảm của sức mạnh tương đối của hiệp chủng quốc Hoa Kỳ.

Sự Sút Giảm Sức Mạnh Tương Đối của Hoa Kỳ

Trước sự trỗi dậy của Trung Quốc và phần còn lại của thế giới ngoài Tây Phương sức mạnh tương đối của Hoa Kỳ đang sút giảm. Dưới con mắt của người nước ngoài, kỹ nghệ của Hoa Kỳ hiện nay đang mất dần sức sống, nhân dân không còn tiết kiệm nữa, và chính phủ thì đã trở thành con nợ ngày càng lớn của các ngân hàng trung ương Á Châu. Thực tế thứ hai này không cần kiểm chứng vì nó đã xuất hiện quá rõ nét trước mắt mọi người. Hoa Kỳ vẫn tiếp tục nắm giữ một lực lượng quân sự mạnh nhất hoàn cầu, nhưng về nhiều phương diện khác, nhất là phương diện mậu dịch (trade), ảnh hưởng lãnh đạo thế giới của hiệp chủng quốc đã bị chia sẻ với Liên Âu, Trung Quốc, Nhật Bản và một vài cường quốc khác đang trỗi dậy.

Thế giới ngày nay là thế giới đa cực. Trong thế đa cực đó, Hoa Kỳ chỉ có thể đóng vai trò “đàn anh” của một số cường quốc khác chứ không thể nào ngồi vào vị trí bá quyền. Trật tự thế giới mới này dân chủ hơn, năng động hơn, phóng khoáng hơn và thân thiện hơn. Đó là trật tự thế giới trong đó chúng ta đang sống và sẽ còn phải tiếp tục sống thêm nhiều thập kỷ nữa trong thời gian trước mắt. Các cường quốc hiện đang chia sẻ ảnh hưởng với Hoa Kỳ gồm có: Trung Quốc, Ấn Độ, Nga, Nhật Bản, Liên Âu, Ba Tây, Mỹ Tây Cơ và Nam Phi. Các cường quốc này chia sẻ không gian chính trị với Washington trong hòa bình, trong

hợp tác, trong tinh thân hữu và không biết còn chia sẻ đến bao giờ. Trong thế giới hôm nay, tiến bộ là thỏa hiệp (progress means compromise). Không một nước nào có quyền chúa tể. Thỏa hiệp là một điều khó thực hiện nhưng không phải là không thực hiện được. Thời đại của bá quyền đã thực sự chấm dứt. Việc còn lại là phải thiết lập một thế quân bình sức mạnh ở khắp mọi nơi trên mặt địa cầu.

Hoa Kỳ đã thành công về vang trong nhiệm vụ được lịch sử giao phó. Thành công trong nhiệm vụ toàn cầu hóa thế giới. Đoạn đường trước mặt còn lại là chính Hoa Kỳ cũng phải tự hội nhập vào thế giới hôm nay.

Nguyên Tắc Mới Cho Thời Đại Mới

Sự trỗi dậy của phần còn lại của thế giới là một thực tế, nhưng không phải là một tiến trình vội vã. Hiện tượng không vội vã này cho phép Hoa Kỳ đóng một vai trò quan trọng mang tính sống còn cho nhân loại. Hiện nay các quốc gia như Trung Quốc, Ấn Độ, Nga, Ba Tây và Nam Phi không phải là không có vấn đề. Giữa họ với nhau vấn đề chủng tộc càng ngày càng trở nên căng thẳng cùng nhịp độ với sự gia tăng kinh tế và ảnh hưởng chính trị. Hoa Kỳ với tư thế là một cường quốc có vị trí riêng biệt, sẽ rất thuận lợi để trở thành đối tác với bất cứ nước nào thực sự có nhu cầu muốn hợp tác.

Tất cả các quốc gia nói trên không thể trỗi dậy cùng một lúc. Cho nên bất cứ một sự trỗi dậy nào cũng tạo ra nhu cầu hợp tác cho các nước khác: hợp tác để bảo vệ an ninh và cạnh tranh trong phát triển. Hoa Kỳ, do vị thế riêng biệt của mình, có thể hợp tác và trở thành trung gian phát triển của những cường quốc này. Nói khác, Hoa Kỳ có thể trở thành một thứ trục phát triển cho tất cả những nước đó. Với những sở trường mà Hoa Kỳ hiện có, Hoa Thịnh Đốn có thể dễ dàng đảm nhiệm trọng trách này. Đây là một nhiệm vụ mới mà một quốc gia đứng đầu thế giới trong thời đại ngày nay có rất nhiều lợi ích để thực hiện. Nó đòi hỏi sự cố vấn, và sự hợp tác mang tính dân chủ cao độ. Nó hoàn toàn bình đẳng trong một thế giới đa cực. Nước nào cũng có phần sức mạnh riêng biệt của mình khiến nước khác phải tôn trọng. Sự hợp tác mới này mang tính kinh tế chứ không phải là những liên minh quân sự.

Nước Mỹ với những công ty xuyên quốc gia hùng mạnh nhất thế giới và một xã hội dân sự năng động, phồn vinh không ai sánh kịp, rất thích hợp để thực hiện sách lược này. Bề ngoài tuy thế giới không ưa Hoa Kỳ vì thái độ ngoại giao ngạo mạn, nhưng trong thâm tâm thì vẫn đánh giá cao những giá trị mà Hoa Kỳ và Tây Phương phổ biến. Quyền lực mềm của Hoa Kỳ là ở chỗ đó. Nếu biết phối hợp quyền lực mềm này với sức mạnh cứng thì Hoa Kỳ sẽ còn thành công lâu dài trên vũ đài chính trị và ngoại giao của thế giới hôm nay. Viễn tượng một Trung Quốc chi phối thế giới bằng văn hóa của họ sẽ chẳng được nơi nào giang tay đón nhận.

Những Bài Học Lịch Sử Hoa Kỳ Cần Thâu Nhận

Diễn tả một cách cụ thể phải nói rằng Hoa Kỳ không thể đi theo các đế quốc Hy-La trong dĩ vãng. Cái mà Hoa Kỳ có thể sao chép lại từ lịch sử hiện đại là tấm gương của đế quốc Anh và của nhà lãnh đạo Đức Otto Von Bismarck. Trong cuộc Thế Chiến II của thế kỷ 20, đế quốc Anh đã chấp nhận thỏa hiệp với Hoa Kỳ, một thuộc địa cựu thù, để tái lập quân bình lực lượng giao chiến và đạt tới thắng lợi cuối cùng. Nếu không thì làm gì có bức hình Churchill chụp chung với Roosevelt và Stalin tại Yalta, để lại cho con cháu về sau. Nếu không thì làm sao đế quốc Anh trên thực tế vẫn còn có thể nở mày nở mặt ngay cả vào giai đoạn này của lịch sử.

Bài học mà Bismarck để lại là bài học: thiết lập quan hệ hợp tác tốt đẹp với tất cả các cường quốc khác, tốt đẹp hơn cả các quan hệ mà họ có giữa họ với nhau, để trở thành một cái “trục” trung gian phát triển của tất cả hệ thống kinh tế Âu Châu thời bấy giờ. Nếu ngày nay Hoa Kỳ sao chép sách lược này thì cái “trục Hoa Kỳ” sẽ là cái trục phát triển của nền kinh tế toàn cầu. Vào lúc này Hoa Kỳ đang ở cái thế thích hợp với sách lược hợp tác như kiểu Bismarck đã thi hành trong dĩ vãng. Giờ đây, sự liên minh với Nhật, Úc, Ấn Độ đã phát triển tốt đẹp tại Á Châu. Việc còn lại chỉ là vấn đề hợp tác với Nga và Trung Quốc. Nếu làm được việc này, Hoa Kỳ sẽ mang lại cho thế giới một viễn tượng hoà bình lâu dài để mọi dân tộc cùng đua nhau phát triển và an hưởng hạnh phúc vững bền.

Đề Đối Phó với Trung Quốc, Chính Sách Nào là Ưu Tiên Cao Nhất

Thế giới ngày nay không còn phân chia làm hai phe đối nghịch nữa. Sự trỗi dậy của Trung Quốc và một vài hành động khiêu khích ở Biển Đông chưa phải là dấu hiệu của một sự mất quân bình lực lượng tại Đông Nam Á. Chưa hẳn là Trung Quốc đang nuôi dã tâm làm sụp đổ trật tự thế giới hiện nay. Mọi toan tính rút khoát của Bắc Kinh vẫn còn ở trong vòng ngập ngừng, do dự. Washington chỉ cần theo dõi và chuẩn bị khi Bắc Kinh chưa có thái độ và sách lược “bá quyền” rút khoát. Nếu Bắc Kinh đi bước trước trong cuộc phiêu lưu nguy hiểm này thì Hoa Kỳ phản ứng vẫn chưa muộn. Lúc đó, làm việc gì, Hoa Kỳ cũng sẽ có “chính danh” với thế giới bên ngoài kèm theo một sự ủng hộ triệt để của toàn thể nhân loại. Sức mạnh mềm này sẽ trở thành vô địch trong khi thế thượng phong trong việc sử dụng sức mạnh cứng vẫn còn nguyên.

Nói khác, nhận định về cả hai mặt chiến lược Hoa Kỳ đều có lợi. Việc xây dựng “chính danh” vào lúc này đang đòi hỏi ưu tiên cao nhất.

Mặc dầu trong dĩ vãng nhân loại đã tiếp nhận bài học của Machiavelli là: “làm cho thiên hạ sợ tốt hơn là làm cho thiên hạ yêu mến (it is better to be feared than loved)” nhưng bài học này đã không được thực tế kiểm chứng. Trong suốt chiều dài lịch sử của nó, Liên Xô đã áp dụng lời răn dạy này, đặc biệt là trong Chiến Tranh

Lạnh. Kết quả như thế nào thì ai cũng đã thấy: Liên Xô đã biến mất và Hoa Kỳ vẫn còn tồn tại, vì Washington không mang sự sợ hãi reo rắc khắp mọi nơi. Ưu điểm này cần được vững chắc bảo tồn cho thế hệ hiện nay và những thế hệ tiếp theo.

Trong lịch sử ngoại giao của Hoa Kỳ, có nhiều điểm son cần kể lại. Chắc chưa ai quên là sau khi Thế Chiến I chấm dứt Hoa Kỳ đã đề nghị thành lập Hội Quốc Liên (League Of Nations) để điều hành quan hệ quốc tế. Rồi sau Thế Chiến II, cũng lại chính Hoa Kỳ đứng ra thành lập Liên Hiệp Quốc và Hệ Thống Bretton Woods để xúc tiến sự hợp tác quốc tế về kinh tế. Bên cạnh hai tổ chức căn bản này, nhiều định chế quan trọng khác cũng đã xuất hiện do sáng kiến và sự trợ giúp tài chính của Washington. Mặc dầu ý thức lúc đó là thế giới đang nằm dưới tay mình, cả hai tổng thống Roosevelt và Truman đều không muốn có một đế quốc theo kiểu của người Anh. Trái lại Washington đã tìm hết cách để vực dậy mọi đồ vỡ ngay cả trong phía kẻ thù. Kế hoạch Marshall là một minh chứng. Một trăm tỷ đô la, thời đó, đã phải bỏ ra để hoàn tất kế hoạch này.

Người ta cũng chưa quên câu chuyện cảm động của Tổng Thống Roosevelt khi ông đi phó hội Yalta. Trong tình trạng đau yếu, thập tử nhất sinh, với đôi chân tê liệt phải chống đỡ bằng khung sắt, ông đã gắng gượng lê lết đến Yalta để chụp chung với Churchill và Stalin một tấm hình lịch sử, để lại cho hậu thế. Sau một cuộc hành trình 40 tiếng đồng hồ, bằng cả đường thủy và đường bộ, ông đã kiệt sức và từ giã cõi đời.

Trong hơn nửa thế kỷ tiếp theo, những nhà ngoại giao Hoa Kỳ đã di chuyển ngang dọc trên khắp mặt địa cầu để mang lại cho con người những viện trợ cần thiết và những vòng tay thân hữu nồng ấm. Hoa Kỳ đã đặt để những nền móng vững chắc cho sự nở rộ một nền kinh tế toàn cầu trong đó mọi người đều có cơ hội tham gia và nhờ đó mà hiện

tượng đối khổ đã bị đẩy lui ./.

NGUYỄN CAO QUYỀN
Tháng 5 năm 2013